

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

'I could never do that!' – An exploration of creative risk taking in family therapy

deze oefening duidelijk dat de belemmeringen vooral in ons eigen hoofd zitten en de stappen om verandering aan te brengen helemaal niet groot hoeven te zijn.

Op de terugreis na deze creatieve, humorvolle en inspirerende dag bedenk ik dat vooral de laatste oefening mij uitgedaagd heeft dingen te doen waarvan ik dacht dat ik ze nooit zou kunnen. Voor mij werd duidelijk dat de durf om iets anders te doen een grotere hindernis is dan de praktische belemmeringen.

Niet alleen de voorbeelden en praktische oefeningen in de workshop hebben mij geïnspireerd. De voortdurende aandacht van Wilson voor de wijze waarop hij contact maakt en de ander probeert te ontmoeten als mens, geven me in een tijd waarin dit ondergesneeuwd dreigt te raken, de energie en moed om door te gaan.

Oude vlam, nieuwe liefde

Studiedag ter gelegenheid van het dertigjarig bestaan van het Amsterdams Instituut voor Gezins- en Relatietherapie [Amsterdam, 11 november 2016]

Wilbert Kok

In het prachtige gebouw 'De nieuwe liefde' organiseerde het Amsterdams Instituut voor Gezins- en Relatietherapie (AIGR) deze feestelijke studiedag met als thema: wat vinden we nu echt essentieel om door te geven aan volgende generaties systeemtherapeuten? Om een antwoord op die vraag te vinden waren sprekers uitgenodigd uit eigen gelederen plus een aantal toonaangevende collega's, om met elkaar de stand van zaken

Wendelien Nagtegaal is systeemtherapeute, werkzaam in eigen praktijk en docente aan de GZ-opleiding bij de Rijksuniversiteit Groningen. E-mail: w.nagtegaal@kpnmail.nl.

Literatuur

- Wilson, J. (1998). *Child focused practice – A collaborative systemic approach*. London/New York: Karnac.
- Wilson, J. (2007). *The performance of practice – Enhancing the repertoire of therapy with children and families*. London/New York: Karnac.
- Wilson, J. (2016). Paulo Freire and radical humanism – an invitation to debate. *Context magazine*, 147, 7-10.
- Wilson, J. (in press). *Creativity in times of constraint*. London/New York: Karnac.

anno 2016 op te maken. In de ochtend zijn er plenaire sprekers, in de middag mogen we aan de slag in workshops. Dagvoorzitter Albert Neeleman introduceert geroutineerd en opgewekt alle sprekers.

Marian Ploegmakers-Burg en Reinout Graaff zijn twee boegbeelden van het AIGR. Onder de titel 'Blikwisselingen' houden zij een lezing over co-therapie. Ze hebben zich voorgenomen het in de presentatie 'een beetje klunzig' aan te pakken en dat kost hen geen enkele moeite. Daarmee ervaren we ter plekke het effect van de dynamiek tussen twee therapeuten. Je vraagt je toch af: gaat het ze lukken?

Ploegmakers-Burg en Graaff laten zien dat co-therapie werkt omdat ze goed op elkaar ingespeeld zijn, elkaars verschillen respecteren en het onderling vertrouwen

Oude vlam, nieuwe liefde

groot is. Ontbreekt het aan een van deze elementen dan is co-therapie gecontra-indiceerd.

Inhoudelijk vatten Ploegmakers-Burg en Graaf de kracht van hun werkwijze samen in de begrippen aandacht, blikwisselingen, connectie, dialogen en 'enveloppe' (abcde). Dit laatste prachtige begrip komt uit de transculturele systeemtherapie. Kort gezegd is de enveloppe een beschermjas uit de oorspronkelijke cultuur die een migrant nodig heeft om zijn of haar weg te kunnen vinden in de nieuwe cultuur.

Hierna trakteert Peter Rober ons op een betoog over het opbouwen van de therapeutische alliantie in de gezinstherapie. Hoe stem je af op alle leden van een gezin in je spreekkamer? Dat is een flinke uitdaging. Rober maakt onder andere gebruik van een door cliënten in te vullen lijst van bezorgdheden en later een door cliënten in te vullen feedbacklijst. Beide zijn ook in kindversie beschikbaar. De uitslagen van deze lijsten helpen therapeut en de gezinsleden in de dialoog over welke systemische dynamiek er onder het aangemelde probleem schuilgaat. Hiermee kan het gesprek tussen gezinsleden geopend worden: ieders inbreng is even belangrijk en met iedereen wordt een samenwerking gecreëerd. Rober ontroert mij omdat hij instrumenten heeft ontwikkeld die liefde, hechting en toewijding naar de oppervlakte brengen.

Justine van Lawick geeft ons in haar lezing over kwetsbaarheid, liefde en geweld een inkijkje in haar persoonlijke geschiedenis. Van Lawick is geboeid geraakt en gebleven door de samenhang tussen liefde en pijn, geweld en onmacht, daders en slachtoffers. Zij zoekt naar de samenhang in de vorm van een dialoog, wat beduidend meer inspanning vergt dan het populistische in- en uitsluiten, het opdelen van de wereld in goed en kwaad of

gewenst en ongewenst enzovoorts. Van Lawick onderzoekt de samenhang en helpt mensen de samenwerking terug te vinden.

We zien een tekenfilmje van een gewelddadige vader, een angstige, gediensstige moeder en een nog angstiger, kwetsbaar kind. Het filmje roept bij mij onmiddellijk veroordeling op van deze monsterlijke vader. Van Lawick vraagt ons vervolgens te kijken naar de rol van de moeder in het filmje. Er is samenhang tussen haar gediensstigheid, moederlijke bescherming en zichtbare angst enerzijds en zijn geweld anderzijds. In die samenhang ligt ons werk, daar ligt hoop en perspectief.

Frans Holdert is een volgend boegbeeld van het AIGR en hij legt ons in zijn bijdrage over psychiatrie in het systeem uit hoe hij individuele problematiek en systeemtheorie met elkaar verbindt. Holdert is sceptisch over het gebruik van de DSM-V, die in zijn ogen te omvangrijk is geworden en legt ons een vereenvoudigde versie voor. Hij sluit hiermee aan bij Jim van Os, die in zijn boek *Goede GGZ* pleit voor een overzichtelijke classificering en behandeling. Holdert wijst ons erop psychiatrische ziekten niet over het hoofd te zien. Als er aanlegfactoren zijn, dan is dat het startpunt voor het gesprek met de cliënt en zijn of haar systeem. Hij vertelt hoe hij liefdevol en vasthoudend met het systeem werkt aan het opbouwen van een verhaal rondom de diagnose. Zo worden de krachten gebundeld. Hij biedt in zijn aanpak holding aan het systeem zolang het nodig is en vindt het geen probleem als hij buiten werktijden op zijn mobiel gebeld wordt. Nabijheid in combinatie met expertise.

Na deze lezing bestijgt Bruno Hillewaere van Euthopia het podium. Zijn lezing heeft de titel 'Passende hoop' en Hillewaere gidst ons langs de betekenis van dit woord en de inzet van het begrip. Hij laat zien hoe

---

Oude vlam, nieuwe liefde

Minuchin veertig jaar geleden gezinnen hoop gaf door ze te bevragen op hun kracht en inzet. Hoop is een co-creatie, hoop bouw je samen op. Hoop geeft richting en energie. Hoop is zoeken naar eigen, unieke krachten voor zowel het systeem als de therapeut. Passende hoop biedt ruimte voor kwetsbaarheid en kan in stilte aanwezig blijven bij pijn en verdriet. Zoals in Lapland, waar bij het overlijden mensen uit de wijde omgeving twee dagen op bezoek komen om in zwijgzaamheid stil te staan bij het verdriet. Uit die verbinding ontstaat kracht voor de toekomst.

Anke Savenije, oudgediende van het AIGR en inmiddels met pensioen, vertelt in de laatste lezing 'Competenties en systeemtherapie' hoe zij en Ineke Rood de afgelopen jaren gewerkt hebben aan een degelijk opleidingsmodel voor systeemtherapeuten. Een beetje droge materie en naar mijn mening tegelijk van onschatbare waarde voor de NVRG. Binnen de beroepsvereniging zal dit model in de toekomst als kapstok gaan dienen voor verdere professionalisering.

Een prachtig lied van Jara Holdert sluit de plenaire ochtend af.

Na de lunch bezoek ik eerst de workshop 'Het huis van de gezonde relatie', gepresenteerd door Julie Sharon-Wagschal, counselor in eigen praktijk. Het is een introductie in de Gottman methode, een weg om tot een hechtere, langdurige relatie te komen. Zoals wel vaker bij congressen heet het een workshop maar is het een lezing, wat betekent dat er niet veel ruimte is voor uitwisseling met de deelnemers. Neemt niet weg dat Sharon-Wagschal mij geboeid houdt in haar verhaal over het werk van het echtpaar Gottman. Zij hebben onder-

zoek gedaan naar relatie en scheiding en van daaruit hebben de Gottmans een 'huis' ontworpen waarin alle voorwaarden, gedragsregels en concepten zijn opgenomen die leiden tot een sterke, vreugdevolle en gezonde partnerrelatie. Dit huis is een route-map die past bij deze gedragsmatige aanpak.

Als tweede volg ik de workshop van Ploegmakers en Holdert getiteld 'Supervisie als blikopener'. Een interactieve bijeenkomst, waarin de jubilerende collega's ons een blik gunnen op hun manier van werken en doceren. Wat ziet de supervisor in de blik van de supervisor en omgekeerd? Waar en hoe wisselt de supervisor nog meer blikken? Vanuit welke rol in de organisatie leert de supervisor? Op welke relatie van de supervisor ligt de focus van het gesprek? Welke leerstijl past het beste bij de supervisor? Hiermee belanden we bij de vier leerstijlen volgens Kolb: leren door middel van ervaren, leren door waarnemen en reflecteren, leren vanuit cognitie, leren vanuit experimenteren.

En daarmee gaan de deelnemers aan het werk, zoals het hoort in een workshop.

Plenair worden we tot slot getraakteerd op een prachtige act vol acrobatiek, zang en cabaret door Flip Jan van Oenen. Bij de borrel is de sfeer familiair, er wordt gelachen, gekust, geknuffeld. Ik vraag mij af of dit nou de bijvangst is van deze dag of misschien juist wel de hoofdvangst. Mijn antwoord zou zijn: de samenhang is de hoofdvangst.

Wilbert Kok is als systeemtherapeut werkzaam in eigen praktijk te Amsterdam.
Email: info@wilbertkok.nl.